

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА

ПАЛІТЫЧНАЯ, ХРАМАДЗКАЯ І ЛІТЕРАТУРНАЯ НАЗЕТА.

Adres Redakcyi i Administracyi:

Wilnia, Ludwisarskaja 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19).
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 6 hadz. wieč.

„B. Krynica“ kaštuje: na hod—8 zał., na paŭhoda
— 4 zał., na 3 miesiacy—2 zał., na 1 miesiac—1 zał.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Cana abwiestak:

na 1-šaj staroncy 30 hr., 2 i 3 — 25 hr., na 4-aj —
20 hroš. — za radok drobnaha duku ŭ wadnej pałoscy.

NIE DADZIOMSI!

Adnosiny biełaruskaha narodu da Polšcy pad panawańniem carskaj Maskoŭščyny najlepš možna było-b nazwać wieraj u Polšču, h. zn. wieraj u jaje pieramohu pry imknieńni da wolnaści, da wyzwaleńnia z pad carskaha jarma. Zmahańnie za hety ideał było bliskim sercu kożnaha t. zw. „inorodca“. Woś čamu mety padniawolenaha polskaha narodu byli častkowa i našymi metami. U toj čas jašče nikomu ŭ haławu nia prychođžała, što polskaja mowa moža rezać biełaruskaje wucha ŭ kaściołach na našych ziemiach. Tłumačycca heta pieradusim tym, što była heta mowa našych pryjacielaŭ, jakija moža ŭ bolšaj jašče miery pierazywali trahiedyju swajho narodu. Razumieli my tut adny adnych dziakujučy jašče i tamu, što tutejšyja Palaki, pa swajmu duchowamu składu, padabniejšyja da nas, Bielarusau, čymśia da Palakoŭ z karanno Polšcy, bo, jak wiedama, ciapierašnja Palaki—staŭja žychary našaha kraju—majuc pachodžańnie pierawažna biełaruskaje, abo litoŭskaje.

Wialikaja eŭrapejskaja wajna skasawała staryja hranicy i Polščy sudžana było dapiac swajej mety. Bolšaj častcy našaha narodu zdawałasja, što kali nia budzie ŭłasnych siłaŭ stwaryć swaju niezaležnuju respubliku, to choć pad kryłom polskaha Bielaha Arła ŭdasca wyjści na ślach adradžeńnia i normalnaha našaha raźwićcia. Heta wiera ŭ Polšču wyjawilasja jašče i ŭ toj čas, kali Bielarusy ŭ Miensku pad pieknyja słowy „wolnyja z wolnymi“ ščyra witali p. Piłsudskaha.

Nia treba było čakać doŭha, kab u palitycy ŭsich polskich uradaŭ nam, Bielarusam, horka i horka ražarawacca. Zaślepleny šowinizmam i imperyjalizmam polski narod u asobach swaich niadoŭhawiečnych uradaŭ, zabyŭšysja ab historyčnych lekcyjach swaich tyranaŭ, ubiŭ čamuści sabie ŭ haławu, što zdoleje jon zrabić toje, čaho nie zmahli zrabić ni Rasieja, ni Niamieččyna, ni Aŭstryja. Jak bahać robicca prahawity i skupy pa miery jak bahacieje, tak i adrodžanaja Polšča imkniecca ŭsimi sposabami da palačańnia niapolskich prawincyjaŭ pa miery taho, jak haspadarča krapčeje.

Heta palityka pawialičańnia swajej siły čužym koštam ad daŭniejšaj rasiej-skaj palityki rožnica tym, što wiadziecca skrytna. „Čaho wam Bielarusam jašče treba? Majecie ŭsio“ — čujecca ad pieršaha spatkanaha Palaka. I kali hlanuć na polskuju Kanstytucyju, dyk zdajecsa ŭsio ŭ paradku. Zatoje ŭ praktycy adnoj rukoj dajecsa, druhoj adbirajecsa. Dla prykładu dawoli

ŭspomnić sprawu školnuju na našych ziemiach.

Ale jak trudna schawać u miašku šyła, tak trudna polskamu narodu schawać tuju niaščyraść da nacyjanalnych mienšaściaŭ, bo zachodziacca adzinki, što majuc adwahu hlanuć praŭdzie ŭ wočy. Spatykajem užo atkrytyja pryznańni, da čaho imkniecca Polšča.

Adzin z salidnych polskich žurnalaŭ „Świat“ Nr. 35 u pieradawicy dabraduśna pryznajecsa, što „siańnia majem wialikija trudnaści z wynaradaŭlańniem „Kresaŭ Uschodnich“. Heta pryznańnie dla nas cenna z dwuch bakoŭ: śčwiardžaje jano niatolki palanizacyju, ale i trudnaści hetaj palanizacyi, h. zn., što spatykajecsa jana z nacyjanalnaj šwiedamaścij i patryjatyzmam Bielarusau, Ukraincaŭ i Litwinoŭ.

Nie siahońnia-zaŭtra polskamu ŭradu prydziecca stanuć na razdarožžy: ci wiaści staruju zbankrutawanuju palityku ŭcišku, ci ździeśnić urešcie swaje abiacanki, dać usie hramadzkija swabody i takim čynam stwaryć hrunt, na jakim mahčyma było-b ździeśnić nie idej samastanaŭleńnia narodaŭ. Uzrost našaj nacyjanalnaj šwiedamaści i našych słušnych damahańniaŭ—pakazuć, što tolki hety druhi ślach maje padstawy istnawańnia i pawiadzie da zhodnaha sužyćcia i supracounictwa narodaŭ.

A tymčasam na staryja sproby wyrwać z nas biełaruskuju dušu—my adkažam zhodna jak adzin čalawiek:

Nie dadziomsia!

Al. S.

Biełaruskaje literaturnaje tworstwa ŭ rasiej-skim pierakładzie.

Niadaŭna ŭ Miensku wyšla ŭ świat wielmi pryhožaja, dobraja knižka ŭ rasiej-skaj mowie p. z. „Просторы“, wydanaja dziaŭžaŭnym wydawiectwam na 160 staronkach i zmiaščaje pierakłady z našaj nowačasnaj literatury na rasiej-skiju mowu.

Doŭha ŭdźiačaj i pieknaŭ pracu paŭwaciŭsia hram. lw. Ośmow, uzaŭšy na siabie abawiazak redaktara i, jak taki, zaachwoćišy stolki ludziej da pierakładu tworaŭ našaha krasnaha piśmienstwa. Wynik pracy hr. lw. Ośmowa akazaŭsia wielmi pieknym i bahatym. lw. Ośmow słuŭna ŭ pradmoŭwie zaznačaje, što: „Предлагаемый сборник—первая попытка познакомить русского читателя с произведениями преимущественно современной белорусской литературы. До сих пор русских переводов белорусских поэтов и писателей почти-что не было. Исключение составляет только небольшой сборник стихов Я. Купалы, да несколько стихотворений других белорусских поэтов, напечатанных в разное время в русских периодических изданиях. В то же время существует порядочное количество переводов произведений белорусской литературы на украинском, польском, латышском, литовском, чешском и даже—немецком и итальянском языках“.

Knižka padzielená na dwa addzieły: 1) Стихотворения и 2) Проза. Za prozaju zmieščana doŭhaja praca Simona Druka pad zahał. „Этапы развития белорусской литературы“ — 30 bačynaŭ.

U addzieł „Wieršatworstwa“ uwachodziac wieršy — Janki Kupały: 1) В ночном царстве, 2) Бледные будние дни, 3) Землякам, 4) На работе у пана, 5) На смерть С. Булата, 6) Мы встали песней и 7) Орленят; Michasia Čarota: 1) Босые на пожарище; Ul. Duboŭki: 1) Отрывок из мелодии „Плач грозы“; A. Aleksandrowiča: 1) Местечко и 2) За иголкой; A. Dudara: 1) Гроза. Wieršy Janki Kupały pieralažyli: W. J. Briusow („В ночном царстве“), Ada Čumačenko („Бледные будние дни“), A. A. Kornijskij („Землякам“), E. E. Niečajew („На работе у пана“), A. Cwietkow („На смерть С. Булата“), Mich. Goldberg („Мы встали песней“) i apošni wierš „Орленят“ taksama pieratłumačyŭ na rasiej-skiju mowu Mich. Goldberg. Paemu Michasia Čarota wolna tłumačyŭ M. Koreń. Ul. Duboŭku tłumačyŭ Mich. Goldberg, Andreja Aleksandrowiča — M. Koreń i Mich. Goldberg i Alesia Dudara — M. Koreń.

Addzieł „Proza“ zmiaščaje twory: Tarasa Huščy (Jakuba Kołasa) — На просторе жизни — tłumačana praz J. Gustyria; Ciški Hartnaha — „Присады“ — pierakłaŭ G. Buntar; Biaduli-Jasakara — a) Волк и b) На зачарованных полях — tłumačany L. Cwietkowym; Michasia Zareckaha — Поэма о черных глазах — tłumačyŭ E. Sudnik; Kužmy Čornaha — Серебро жизни—tłumačeńnie Mich. Goldberga i twor J. Niomanskaha — Над Кропачем — pierakład J. Gustyria.

Tłumačeńni ŭsie dawoli dobryja, ale na asabliwuju ŭwahu zasluhoŭwaje pierakład wieršaŭ Janki Kupały praz W. J. Briusowa. Naprykład čarujučaja strofka z wierša „В ночном царстве“:

Идут, идут... И средь пустыни
Хрустят надломленные кости,
И колючие ноги в тине,
А путь, — как точеные ости.

Abo čačwierťaja strofka hetaha samaha wierša:

В груди, задавленных изменой,
Вгнездившись, рабская тревога
Шипит под сном могильным тлена:
И только в небе неизменно
Белеет млечная дорога.

Za daskanalnymi da drabnicy tłumačeńniami Briusowa žwiartaje swajoju lohkaściu i točnaściu ŭwahu pierakład wieršaŭ J. Kupały „На работе у пана“ praz E. E. Niečajewa, čytajučy jaki stanovicca ŭ celaj swajej roŭnaści prad wočy naš słaŭny Niekrasow — Kupała. Napr. pačat tak wierša:

Светит месяц ясно,
И проснувшись рано,
Пахнет мужик поле
Не свое а пана;
Не своей полоской
По полю шагает:
Он родной полоски
От роду не знает.

Nia možna prapućić pierakładaŭ i Mich. Goldberga. Napr.:

Мы встали песней — сказкою
Под жутикою повязкою
Прошедших черных дней...
Пусть зверь клыками ляскает
Так злобно, так неласково —
Мы в даль идем смелей!

(Janka Kupała)
Abo strofka z inšaha wierša Janki Kupały („Орленят“) u tłumačeńni M. Goldberga:
Чтоб вы пели в блеске молний,
В радости и горе,
Говорили будто волны
На бурливом море...

Pa ahladzie tłumačeńnia wieršaŭ Janki Kupały zbližajemsja da pierakładu, jaki šwiedama i prakonana treba pastawić razam z tłumačeńniem W. J. Briusowa. He-

ta pierakład paemy Michasia Čarota „Bosyja na wohniščy“ („Босые на пожарище“), dakanany praz M. Korenia. Charakterna tut točnaja suwiaz budowy wierša ŭ pierakładzie z budowaju ŭ aryhinala. Napr.:

Снова, снова над полями
Белорусскими,
Дни несутся—с кандалами
И кутузками.
Крылья черного орлана
Спорят с бурями —
Виснут грозно над крестами
Над понурыми.
Злой орел кричит в утаре,
Бредит жертвами,
А в низу дымят пожары,
Воют ветрами.

abo:

У бури шторм. В лесной глуши
Разноголосно вихри воют,
И лепший к озеру спешит,
Чтоб жить русалочьей игрою.

Kryšku dalej:

Веси п города
Тонут в дыму —
Днем.
Ночью, как никогда
Небо зальют
Огнем.

Na dokaz daskanalaści pierakładaŭ M. Korenia jšče tut možna dałučyć pieknuju strofku z wierša Alesia Dudara („Гроза“):
И краснеет уже белый снег:
Пробужденным не думать о сне.
И араб и суданский негр
Запевают о новой весне.
(treciaja strofka).

U tłumačeńniach prozy jdzie napieradzie L. Cwietkow, a za im zaraz-ža J. Gustyr. Pieršy tłumačyŭ twory Biaduli, a druhi Jakuba Kołasa — Tarasa Huščy. Adnak treba adznačyć, što pierakłady prozy ŭsie dobryja. Naprykład tłumačeńnie tworu Michasia Zareckaha („Поэма о черных глазах“) dakanana E. Sudnikom u mowie amal nie Turhieniewa.

Woś niekalki skazaŭ:

Ты смотрела на меня тихими, потухшими глазами, в которых сквозь молчаливые слезы просветивала сдержанная боль. Я знаю, ты хотела остаться со мной, ты хотела тогда ласки близкого, хотела доброго сочувственного слова. Я не знаю, быть может я сделал очень жестоко, быть может нужно было не так. Но я не раскаиваюсь, я не жалею. Я поступил по закону борьбы. Помнишь?”

Čytajučy pierakład hetaje poemu, zdajecsa, što maješ prad wacyma i plywieš zrokom pa bačynach „Нови“, „Рудина“, „Отцы и дети“ i „Дворянское гнездо“. Hetkaj u maleńkich ryskach jość praca tych ludziej, jakija pad kiraŭnictwam lw. Ośmowa zlažyli hetuju pieknuju knižycu. Kaliz da hetaha dadamo jšče duža pieknaŭje wydańnie i fotohrafii ŭsich aŭtaraŭ, jakich twory zmieščany ŭ knizie, to abrazok budzie nawat raskošny. Treba spadziawacca, što takaja knižka zmoža dasiahnuć ŭwa ŭsie rasiej-skija čytni i biblioteki, jak doma, tak i na emihracyi. Šmat chto z Rasiejcaŭ, pa pračytańni hetaj knižycy, zdabudzie inšaje panaćcie ab nas. Chočacca weryć, što dziakujučy toj daskanalaści, z jakoju wykanana praca ŭnutry i zwonku knihi, swajo zadańnie knižka spoŭnić całkom. Cana knihi duža dastupnaja (1 rub. 25 kap.), a wydana 3000 ekzemplaraŭ. Hram. lw. Ośmow spoŭniŭ mižuju pracu, a Bielaruskaje Dziaŭžaŭnaje Wydawiectwa, wydaŭšy takuju knihu, prydbała sabie nowuju i wialikuju zasłuhu. Widać, dla-taho-ž, što ŭ tym „tajomnym“ našym Miensku nia tak usio drenna dzieicca, jak heta tut nam „na Zachadzie“ bajać.

Fr. Hryškievič.

ZAPISWAJCIESIA U B. Ch. D.I.

Z hazetaŭ.

Zahranica ab nas.

Wialiki česki štodzieŭnik „Rude Pravo“ č. 220 z dnia 16 wieraśnia 1927 h. zmiašču dawoli wialikuju staćciu p. z. „Beloruš-ti literati v Praze“. U staćci haworycca ab pryjezdzie da Prahi Janki Kupaly, M. Čarota i Zareckaha. Aŭtar staćci, zdajecca Čech, pieraličaje dakananuju wyšuspomnienymi na-šymi literaturnymi pracuŭnikami praci i da-je karotki ahlad paasobnych tworaŭ z ich-nimi zahaŭkami. Kab možna było być peŭnym, što heta pisaŭ Bielarus, to možna było-b niešta, pieradusim u charakterysty-cy tworaŭ Zareckaha, zakinuć i kryšku pa-prawić. Majučy-ž prad wačyma staćciu ano-nimnuju — trudna zahlyblacca, bo, mahčy-ma, što aŭtaram staćci žjaŭlajecca Čech, ad jakoha trudna wymahać wialikaha znajom-stwa čužoŭ temy. Kali-ž heta napisaŭ Biela-rus, to kryšku soramna — nie prad swaimi, ale, chacia, prad čužymi. Kali niechta ma-je mahčymašć niedzie niešta wydrukawać ab Bielarusi, to, najpierš, musić dobra apraca-wać, a tady tolki padawać da druk. Nia možna zabywacca, što zamiežnaja presa — he-ta nie swaja chatnaja, dzie možna „aby jak“.

Wodhuki polskaj prapazicyi ŭ Lizie Narodaŭ.

Jak wiedama, polski delehat u Lihu Na-rodaŭ p. Sokal padaŭ prapazicyju ŭ Lizie ab zabaronie wiaści začepnuju wajnu. Heta mirnaja manifestacyja była skirawana proci Niamieččyny, jakaja nikoli nia moža zha-dzicca z swaimi „ušchodnimi hranicami. U-kraínskaja hazeta „Litwa“ № 208 u staćci „Polskaja niaŭdača ŭ Ženewie“ padaje z he-taj pryčyny sensacyjnaja słowy italijskaha delehata Šjaljoi, skirawanyja da p. Sokala na pasiedžaŭni Lih. Woš jany:

„Camu p. Sokal ma-je daručać mnie rabić toje, što ja ŭžo daŭno zrabiŭ, h. zn. rabić dahawory ab nienapadaŭni. Apoš-nimi liram Itali-ja zrabiła 10 takich da-haworaŭ, čym dapiła swajho rodu rekord. P. Sokal daručaje dalej, kab začepnyja wojny pryznać nielehalnymi. Ale-ž, Boža moj, heta staic u 10 artykule statutu Li-hi, jaki wyrazna zabawiazywaje siabraŭ Lih da ŭzajemnaj abarony ich terytory-jaľnaj čelaści i palityčnej niezaležnaści pierad usiakim napadaŭniem. Džiesiaty artykuł zmiaščaje kudy bolš, čym prapa-zicyja p. Sokala, bo ŭpaŭnamočyŭaje Radu da tasawaŭnia sankcyj. Jako-je-ž praktičnaje značenie mieła-b reza-lucyja zaprapanawana p. Sokalem u paraŭnaŭni z tym wiačystym zabawiažan-niem, pryhatym dziaŭžawami ŭžo daŭno i ratyfikawanymi!“

Dalej „Litwa“ dajaje ad siabie:

„Takim čynam z wialikaj polskaj chmary wypaŭ mały doždž. Zatoje na ha-lawu polskaha delehata p. Sokala z nie-wialikaj pramowy Štrezemaŭ i jaščelbolš Šjaljoi palitiasa wielmi wialikaja struja zimnaj wady, kab aštuđić jaho pawyša-nuju palityčnuju temperaturu“.

Jak bačym Polšča, kab zabiašpiečyć swaje niapewnyja hranicy — naprasna łamaje adčynienyja džwiery.

Práf. Waldemaras i Bielarusy.

Wilenskaje abšarnickaje „Słowa“ zmiaš-čiła niadaŭna wywiad p. Cata z praf. Wal-demarasam u Ženewie, jaki pawodle „Sło-wa“ mieŭ byccam wyrazić, što „istnuje paważnaja sproba stwareŭnia bielaruskaj nacyjanalnaści“.

Tymčasam „Kur. Wil.“ Nr. 213 zmiaš-čaje zmiest pramowy praf. Waldemaras ŭ Ženewie na sesii Lih Narodaŭ. Tam, pamiz inšym, čytajem:

„Treba mieć na ŭwazie, što ŭwa-ušchodniaj Eŭropie jošč narody, jakija żywuć u dwuch haspadarstwach, a imien-na: Litoŭcy, Bielarusy i Ukraincy. Wy-silkaŭ ich, idučych da stwareŭnia adzin-ki narodnaj, nijakaja moc ustrymać nia zdoleje“.

Adno z dwuch, abo praf. Waldemaras zrabiŭ dźwie spierečnyja miž saboj zjawy, abo p. Cat tendencyjna pierakrućić słowy litoŭskaha diplomata.

Da kaho mieć možna bolšy dawier, ab hetym dwuch skazaŭ być nia moža.

Dyk ci nie pašpiašyla „Сл. Нива“ u Nr. 67 zanadta ŭziać da serca wywiad „Słowa“?

Stal.

Ab haspadarcy.

Pierad kapaŭniem bulby.

Ważnym tut jošč pieradusim znać čas, kali z kapaŭniem bulby pačynać. Lišnim či-ba było-b dakazwać, što kapać treba bul-bu tolki dašpiešuju. Znaki špiełaści mož-na bačyć jak na bulboŭniku, tak i na sa-moj bulbie. Bulboŭnik žačucie, a bulba dajecca lohka adarwać ad padziemnych šnurawatych poraščiaŭ (pabiehaŭ). Aprač-tažo lupiny špiełaj bulby ŭžo tak nie ad-stajuć, jak heta byŭaje ŭ bulby maľadoj, a pry wareŭni špiełaja bulba lohka razwary-wajecca.

Pryčyny, dziela katorych treba bulbu kapać ať tady tolki, kali jana ŭžo špieła-ja, buduć hetyja: 1) špiełaja bulba ma-je ŭ sabie najbolš spažyŭnych sučastak, 2) tol-ki špiełaja bulba moža być ŭžytaj na sa-dzeŭnie, 3) špiełuju bulbu tolki možna biašpiečna pierachawać u sklapoch nie sa-psutaj.

Jasna zhetul, što bulba wykapanaja niašpiełaj znač dla ziemiaraŭba škodu ŭ kožnym wypadku. Dziela taho i kali bywa-je časam treba bulbu ŭžo kapać, a bulboŭ-nik ušciaž jašč zialony (byŭaje hetak abo ŭ poznych sortaŭ bulby, abo ŭ bulby sa-džanaj u hlebu pierahaŭjenuju azotnymi ŭhnajeŭniami) — dyk treba pieradusim pry-špiašyć dašpiawaŭnie bulby tym, što zialo-ny jašč bulboŭnik pažniecca. Bo dakul byŭaje bulboŭnik zialonym, datul pad upły-wam sonca wyrablajecca ušciaž nowaja spažyŭnaja masa (krachmał) — a bulba sa-ma nia špieje.

Apošnim časam što-raz čašciej možna pačuć siarod ziemiaraŭbaŭ pytaŭnie: „što rabić zbulboŭnikam?“ Adkaz na heta byŭaje roz-ny. Ahulam biaručy najlpeš byŭaje bul-boŭnik kompostawać, ale tolki zdarowy, bo kompostujućy (hnojaćy) bulboŭnik, na-padzienny jakoj — niebudź raščinnaj chworo-baj, hetu chworoŭba pašla razam z hnojem wywozim i na zdarowaje pole: hetym za-razliŭaja chworoŭba bulby tolki šyrycca. Zhetul nawuka: pierad poŭnym dašpiawaŭ-niem bulby, kali jejnaja chworoŭba dobra dajecca paznać na bulboŭniku (ssochšyja, skručanyja listy, čornaje na spodzie kaliwa, dajučajasia lohka wyrwać z hleby i h. d.), chwory bulboŭnik treba pažać i spalić. Bulbu z pad takich kaliwaŭ zahadža azna-čanych małymi kałočkami treba wykapać i zlažyć asobna. Taksama asobna treba skła-dać i bulbu wykapanuju niedašpiešaj, z pad zialonaha jšče bulboŭnika, bo takaja

bulba, budućy ssypanaj razam z špiełaj, nia tolki što sama chutka psujecca, ale psuje i bulbu špiełuju. Bolš ab hetym skazaŭ u hutarcy ab samym kapaŭni bulby.

Zialony zdarowy bulboŭnik miascami radziać taksama skormliwać karowami. Nia treba dadawać, što dziecca tak moža tolki pry wialikaj užo biadzie na korm. Ale zda-rajecca. Takaje karmleŭnie „z musu“ ma-je zwyčajna nia cikawija pašledztwy: wolnašć (niastraŭnašć). U karoŭ z cialatami, a na-wat i ŭ wysokaciľnych takaja niastraŭnašć byŭaje wielmi niebiašpiečnaj. Jakašć poša-ru z bulboŭnika krychu žlepšyŭajecca t.zw. zakwašyŭaŭniem bulboŭnika ŭ adumysłow-nych jamach. Ale ŭsioroŭna taki pošar bu-dzie tolki „musowym“ i jakašć jahonaja wielmi nizkaja. Słowam, zdarowy bulboŭnik, ci to zialony, ci ŭžo adžyŭšy (pažoukly), zaŭsiody najlpeš wyŭyžyć abo prosta na padšcilku, abo skompostawać. Bulboŭnik-ža napadzienny jakoj-niebudź zaraźliŭaj chworo-baj treba zaŭsiody spalić.

Ad. Klimowič.

Z Bielaruskaha žyćcia.

Z Bielarusi pad Polščaj.

Bielaruski Narodny Teatr pryjechaŭ u Wilniu z metaj rearhanizacyi.

Buduć pryhaty nowyja žanočyja i muž-čynskija siły, a takža zaprašany nowy ki-raŭnik teatru, dobry specyjalist.

Bielaruskija lekcyi ŭ Brasłaŭskim pa-wiecie čytaje hr. K. Juchniewič — staršynia Brasłaŭskaha Hurtka Biel. Inst. Hasp. i Kul-tury. Pieršaja lekcyja adbyłasia 18 wieraśnia ŭ wioscy Dzieruki, Pluskaj hminy; nastup-naja adbudziecca ŭ miastečku Nowy-Pahost 25 wieraśnia.

U Džisnienkski paw. Sojmik uwajšo 11 Bielarusaŭ, z jakich 2 B. Ch. D. ki. Na pieršym pasiedžaŭni hetaha sojmiku Palaki, jakich niawiedama jakim čynam pralezla u sojmik bolšašć, pastaralisia wyklučyć z soj-miku 3 Bielarusaŭ za toje, što jany kališ nialežali da Hramady.

Bielaruski Wybarčy Kamitet u Ho-radni zasnowany ŭ zwiazku z majučymi ad-bycca wybarami ŭ Radu miesta Horadni. Na čale kamitetu staic hr. Karpiuk. Kame-itet manicca prawiašć 5—6 swaich kandy-dataŭ.

1 pasiedžaŭnie Horadzienskaha paw. Sojmiku adbyłasia 16 h. m., u jaki ŭwa-chodzić bolšašć Bielarusaŭ. Adnak, kali adzin z siabroŭ Bielarusaŭ padaŭ prapa-zicyju pisać pratakoly sojmikawych pasie-džaŭniaŭ nia tolki ŭ polskaj uradowaj mo-wie, ale tak-ža i ŭ bielaruskaj, to starasta Bienkiewič, jaki staršynstwawaŭ na pasie-džaŭni, da pryŭiačcia hetaj prapazicyi nie dapuściŭ.

Na hetym pasiedžaŭni byŭ wybrany pawietawy addzieľ, u jaki ŭwajšli adny Biela-rusy. Tolki 2-ch katalikoŭ Palaki ličać swaimi, ale i tyja Bielarusy — sialanie, tol-ki mienš šwiedamyja.

Pažadanyja pastanowy. Wilenski Hur-tok Bielaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury na pasiedžaŭni prezydyjumu 19 wie-raśnia pastanawiŭ: 1) utwaryć pry Hurtku muzykalna-dramatyčnuju sekcyju, 2) adčy-nić u pamieškańni Instytutu biblioteku — čy-talniu i 3) tancy na wiečarynach Hurtka dapuskać nia jnakš jak tolki pobač z kul-turna-ašwietnaj čašciaj prahramy.

Bielaruski Pasolski Klub pryŭiaŭ u svoj skład pasłoŭ: Juraha Saħaleŭskaha, daŭnaha Hramadaŭca, a takža Šapiela i Ša-kuna z Niezaležnaj Partii Chłopskaj.

Z Niezaležnaj Litwy.

Prajekt žmieni Kanstytucyi, Wilnia i hranicy Litwy. — Narody, što da dwuch dziaŭžaŭ naležać. — Ziamlu dalej dzielać. — Pašyreŭnie kooperacyi. — Nie paustaŭnie a bandycki napad. — Šmierć zašlužanaha Litoŭca.

Prajekt žmieni Kanstytucyi ma-je cika-wyja punkty što da hranic Litwy. Pawodle hetaha prajektu da Litwy naležać ziemli, ja-kich hranicy naznačany mižnarodnymi trak-tatami. Da hetych traktataŭ pradusim nale-žać: litoŭska-rasiejski z 1920 h., litoŭska-ławtiŭski i ŭmowa Kłajpedzkaja. Pawiaľičyć hranicy možna darohaj zwyčajnaha zakona-daŭstwa, a pamienšyć — darohaj plebiscytu. Stalica Litwy jošč Wilnia. Stalica z Wilni moža być pieraniesiena ŭ druhoje miesca tolki časowa darohaj zakonu. Paasobnyja ziemli Litwy darohaj adpawiednaha zakonu mohuć atrymać aŭtanomiju jak adminis-tracyju, tak i zakonadačuju. Hety prajekt nowaj litoŭskaj Kanstytucyi ma-je značenie i dla nas Bielarusaŭ, bo pawodle jaho da Litwy zaličajucca i bielaruskija ziemli, pryz-nanyja Litwie Rasiejaj u 1920 h. Ale Kan-stytucyja nia ma-je na mecie niawolić Biela-rusaŭ, kali-b paustała niezaležnaja Biela-rus i litoŭskija Bielarusy pažadali daŭčycca da swajho centru. Widać heta z taho punk-tu Kanstytucyi, jaki kaža, što žmienšyć te-rytoryju Litwy možna, kali takaja budzie wo-la narodu. Słowam, z prajektu žmieni Kan-stytucyi my bačym, što Litwa — sapraŭdy naturalny bielaruski sajuźnik. — Litoŭski Prem-ier Waldemaras na sesii Lih Narodaŭ u Ženewie mieŭ mowu, u jakoj miž inšym ska-zaŭ... „Treba mieć na woku, što na ŭschod-zie Eŭropy jošč narody, żywučyja ŭ dwuch dziaŭžawach: Litoŭcy, Bielarusy i Ukraincy. Wysilki ich, skirawanyja da stwareŭnia na-rodnej adzinki zatrymać nie patrapić nija-kaja siła. I henyja wysilki kryjuć u sabie zarodki budučych zaburzeŭniaŭ. Siľaj nakinu-tyja ŭ swaim čašie pastanowy raniej ci pa-žnieć biazumoŭna padlahuć rewizii abo doro-haj dahaworu, abo darohaj aružža“... Z swaj-ho boku musimo padčyrknuć, što Premier Waldemaras skazaŭ praŭdu, što našaha na-rodnaha adradžeŭnia, tak jak i inšych nara-daŭ, nia strymaje nijakaja siła i što ab he-tym pawinna pomnić i Liha Narodaŭ.

— U Litwie nadta mnoha panskich ziemiaŭ. Užo mnoha ich raździalili miž biezziamiel-nymi i malaziamielnymi, a jašč nia mała astalosia. Ale astalisia mnohija dwory mu-sić nie nadoŭha, bo ich dalej dzielać. Ha-zety padajuć da wiedama, što ŭ sioletnim ho-dzie budzie rasparcelawana kala 40 tysiać hektaraŭ. Reformu ziamielnuju litoŭski ŭrad budzie prawadzić datul, pakul nia buduć pa-dzieleny ŭsie dworskija ziemli. Aprača padzielu ziamli mnoha ŭ Litwie robicca dziela pierachodu sialan na chutary. Jak bačym, litoŭskaje sialanstwa nie patrabuje narakać na svoj urad, dy jano j nie narakaje. Nara-kajuć na litoŭskija ŭrady: tolki kamunisty, jakija žadali-b adabrać ŭladu ad sialan — dy addać jaje žmieŭcy fabryčnych rabotnikaŭ, i polskija pany, ad jakich Litwiny zabirajuć ziemli dy addajuć sialanam. — Astatnim ča-sam možna zaŭwažyć u Litwie silny ŭzrost kooperacyi. Tumačycca heta tym, što Litoŭ-cy raźwiwajucca šybka kulturna i što majuć niezaležnašć palityčnuju. Za časaŭ rasiejskich kooperatyŭny ruch u Litwie byŭ zusim sła-by, bo ŭrad carski bačyŭ u im warožuju dla siabie palityku i nie dawaŭ jamu razwi-wacca. Ciapier-ža, kali pryšoŭ čas woli, — usio jnakš pašlo. — Niadaŭna mnoha našu-

St. Hrynkievič.

NAROD.

(Hl. „Biel. Kryn.“ N-r 38).

J. Šnitko kaža, što chacia „pajmo na-rodu heta pajmo abstraktnejaje, filozofičnejaje, sutnašć jakoha niemahčyma abchapić u wuzkich miežach akrešleŭniaŭ, bo niemah-čyma wykazać sławami estetyčnejaje pajmo charastwa, etyčnejaje dabra, adnača možam padyjšci da pytaŭnia j pryŭamsia pakazać na nieabchodnyja jahonyja składowyja čast-ki“. Biazumoŭnymi častkami pajma nara-du buduć — minuščyna supolnaja, rod-naja samastojnaja kulturna j apryčonošć mowy. Biaz henyh umowaŭ nia ma hutarki ab narodzie. Z pamiz troch, ab-miažoŭwajučych istnawaŭnie narodu py-taŭniaŭ, pieršočarbowym budzie mo-wa, — jana pakazuje na sučasnuju žyćcio-wašć. U kultury, nia hledziaćy na jaje sa-mastojaŭnašć, zaŭsiody adciemim ślady ahu-lnaje sušwietnaje cywilizacyi j kultury. Dyk narod — heta „duchowy sajuz ludziej, wyplad supolnaje, apryčonaje kultury karystajučy-sia supolnaju mowaju“.

I heny aŭtar padkrešliŭaje roznajakašć zmiestu sloŭ: narod i nacyjanalnašć. Na-rod — heta sajuz maralny ludziej świado-myh*). Nacyjanalnašć — heta hramada ludziej, zlučanych supolnaju mowaju, biaz

*) „Narys pajma narodu“.

prysutnašći świadamašći swajactwa. Nacy-janalnašć istnuje tamaka, dzie narodu, z poŭnym zmiestam hetaha słowa, jašč nia-ma, abo dzie narod dremle, ci — zmadzieušy ŭ zmaħaŭni — zabyŭsia ab sabie. Nacyjanal-našć — heta naturalnaja asnowiedž, bujnaja ralla, z jakoje ŭstanie narod pry spahada-jučych umowach wonkawych. Wialikija adzin-ki świadomyja zdolejuć strasnuć šyrokija masy Zaruķaju budzie ichniaja nacyjanal-našć. A potym, nia hledziaćy na abstawiny mo-nať i wielmi niespahadajučyja, dakul tolki narod waľadacimie ziamloju, asieľišča-mi, dyk pry ŭporystym zmaħaŭni, imknieŭ-ni da poŭni adradžeŭnia, zaŭsiody prydzie da swaje mety.

Kolkašć świadomych adzinak haworyć ab mahutnašći duchowaj narodu. Nacyja-nalnašć budzie narodom patolki, pakolki świadomyja adzinki wyjaľajuć dawoli wia-likuju, dziejučuju na niašwiedamych siľu. Siła henaja nia mieraŭecca adnosnym ta-sunkam świadomych da niašwiedamych, a hramadzkaŭ arhanizowanašću pieršych, ich wieraja.

Ciapiet, kab zdašledwać da kančatku pahlady rozných aŭtaraŭ na sutnašć narodu, hlaniem, što kažuć ab im sučasnyja nam pišmienniki zachodniaje Eŭropy. Z pamiz ich jošč ludzi, jakija na kanferencyjach pa-wajennyh u Wersali, na šmatlikich kanhres-sach u paru arhanizacyi Lih Narodaŭ, a potym i ŭ samaj Lizie, wystupali j wystu-

pajuć, dyktujućy narodom i dziaŭžawam za-kony pawodle swaich pahladaŭ. Paraŭniać ichniaja pahlady chaciaŭ z pahladam pol-skich pišmieŭnikaŭ pary XIX sth. — tady bu-dzie nam biazsumieŭnym, što jany ŭža-doŭwajučysia pad strachoj dziaŭžawy sob-skaje zabyľisja, a nať zusim nia wiedajuć, što narod — heta niešta wialikšaje, a pryŭam-sia bolš zablytanaja pytaŭnie, čymsia im prydaŭecca. Paraŭniać ewalucyju pajma na-rodu ŭ Palakoŭ dawajennyh i pawajen-nych, dyk znoŭ zdašledujem, jak chutka za-bywajucca naščadki*) na mowu swaich bač-koŭ. Narod, jahonyja aspekty ciapiet u Pa-lakoŭ nakšyja, čymsia byli ŭ Libelta, Mik-kiewiča, Rymkiewiča, pajmo ŭ ich supa-dke z pajmom zachadnikaŭ, tolki tyja bľu-dziać niašwiedama, a henyja...

Adzin z siabroŭ wersalskaje kanferen-cyi Bernar Lavergne woš što kaža ab na-rodzie: „Narod — heta hramada ludziej, ja-kich tolki, prynuka dziaŭžawy čužoŭe spy-niaje ad abwieščaŭnia swaje dziaŭžaŭnašći nezaležnaje“.

A ab nacyjanalnašći: „nacyjanalnašć — heta swojakašć prysutnaja kožnamu siabru narodu — dziaŭžawy abo narodu pakul što paniawolenaha.

Ab jašč nakš ab narodzie: „Narod i dziaŭžawa — heta dwa aspekty, dźwie pra-jawy palityčnejaje supolnaty na rozných stu-pieniach swajho razwoju: narod — heta bu-

*) Patomki.

*) „Le principe des nationalites et les guer-res“ par Bernard Lavergue.

